

Horváth Péter

Előhang

Horváth Péter – Szakonyi Károly: Négykezes

Nem állítom, hogy *Szakonyi Károly* írói példaképem volna – mert olyanom nincs nekem –, de az előttem (fölöttem) járó magyar írónemzedék egyik utolsó mohikánjaként erősen kedvelem és tisztelem őt. Ráadásul magánemberként és íróként is rokonomnak érzem. Éppen húsz évvel idősebb nálam, ő nemsokára kilencven, én nemsokára hetven leszek. De csak mostanában kezdtem tűnődni azon, hogy az én eddigi írói munkásságom vajon hová sorolható, milyen elődök sorát folytatom.

Fiatal szerzőként sokféle irodalmi hatás ért. Kamaszkorom kedvenc szerzője Ernest Hemingway volt. Aztán hosszú évekig Mándy Iványért rajongtam, később Mészöly Miklós erős, akkoriban még szikár stílusa ragadott magával. Aztán sokáig bolondultam Bohumil Hrabal munkáiért, miközben erősen megérintett Albert Camus, Mihail Bulgakov, Guy de Maupassant, Joseph Heller és GarciaMarquez prózaművészete. De szerettem Gelléri Andor Endre és kivált Móricz Zsigmond írásait is. És persze, Dosztojevszkij, Gogol, Jack London és Shakespeare. Micsoda pazar vegyesfelvágott! És akkor még nem szóltam Molnár Ferencről, Ottlikról és Petri Györgyről – hogy egymástól aztán végképp távoli szerzőket említsek.

E felsorolásból nyilván kitetszik, hogy nem jártam egyetemre, tudós és tudatos sorvezető nélkül olvastam össze azt, ami éppen a kezembe került. Jóval negyvenéves korom után, gyakorló dramaturgként – felületesen ugyan, de – megismerkedtem a századelő és a két háború közti magyar szerzők munkáival, s köztük nem utolsó sorban a modernnek nevezett magyar próza zsenije, Füst Milán remekével, a Feleségem története című, lebilincselő regényével.

Ahogy olvasói tapasztalatom szélesedett, úgy kezdett összeszottyadni írói önbecsülésem. Önjelölt üstökösként óhajtottam berobbanni az irodalmi égboltra, de nemhogy az óriásbolygók ragyogó pályájának közelébe nem érek, erősen kapaszkodnom kell, hogy legalább a kismesterek meteorrajába számíthassam magam, hogy aztán megpróbáljak magasabbra törni.

Írónak lenni persze nem versenysport.

Az ember igyekszik a ki tudja kitől örökölt vagy honnan kapott képességeit alázattal és szorgalommal szolgálva kifejteni, legjobb tudása szerint beszámolva – miről is? Az életről és önmagáról, a létezés keserves gyönyöréről? – történetekké gyúrni összevissza szerzett benyomásait és sejtelmeit. A legnagyobbaknak – ösztönösen vagy tudatosan, de – sikerül koherens világálátássá formálnia sejtelmeit és benyomásait. Műveiket ez a már-már filozófiának is mondható szemlélet hatja át és teszi összehasonlíthatatlanul egyedivé.

Ahogy Fehér György tévérendező mondta nekem egyszer:

– Dosztojevszkij minden mondata északra tart.

Ilyesmiken mélázva jutottam el mostanában – író felmenőimet keresve – Szakonyi Károlyig. Az én írói indulásom a hetvenes évek közepére esett, Szakonyi ekkor már beérkezett írónak számított, 1970-ben mutatták be legismertebb színdarabját, az *Adáshibá*t, amely néhány éven belül a fél világot bejárta. Ugyanakkor – úgy emlékszem – mégsem számított igazán az olyan, jelentősnek értékelt írók sorába, mint Déry Tibor, Fejes Endre, Mándy Iván, Mészöly Miklós, Örkény István vagy éppen a hallgatag király, Ottlik Géza.

Persze az írók kortársi megítélése ezer sebből vérzik.

Az írói „rangot" nem csupán az olvasói visszhang alapozza meg. Sőt. A „közönségsiker" – amiben pedig bőven volt része Szakonyinak – egyes kollégák szemében igencsak gyanús valami. A kortársi irodalomkritika értékítélete sem megbízható, erősen befolyásolja a politika, a hatalomhoz való viszony, ízlésbeli, vagy éppen baráti elfogultság és a múló divat.

Szakonyi remek író.

Finom modorú, tartózkodó, mondhatni: tapintatos. Kiváló megfigyelő, alakjait két egyszerű mondattal képes ismerősünké tenni. Tájleírásai, enteriőrjei láttató erejükön túl erős érzelmi atmoszférát teremtenek. Férfias próza az övé, egy olyan öntudatos férfié, aki ismeri, elismeri, tiszteli és – mindezek felett: – *szereti* a nőket.

Ezzel én is így vagyok.

„Ó, asszonyi karok, lábak, ti kulcsolódók,
Összefogók a férfit, mint abroncsok a hordót!"

Szívem szerint idecitálnám a Szakonyiét megelőző generáció kiváló költőjének, Benjámin Lászlónak *Két évtized* című, gyönyörű versvallomásának egészét – akár mi is írhattuk volna, Szakonyival, ha költők lennénk, nem prózisták.

Szakonyi mondta egy interjúban:

„Hozzám a nők mindig odaadóak voltak, sokat kaptam tőlük, és ezt sosem tudtam eléggé viszonozni.”

Szakonyi egész életművét a *viszonzás* gesztusa hatja át. Nem csak a nőktől kapott tudást és szeretetet óhajtja írásai által visszaadni, minden dolgozatát áthatja az odaadó hála hangja. Egy vallási értelemben (talán) hitetlen ember odaadása a világ iránt, amely nagylelkűen megengedi neki (nekünk), hogy visszatükrözzük azt (őt?) homályos tükreinkben.

Horváth Péter – Szakonyi Károly: Négykezes (beszélgetéseink)
Kossuth Kiadó, 2021.